



Moet de jusbus soms weer rijden?

Karen Geertsema

Op mijn bureau prijkt een 'EURASYL'-minibus, symbool van het met zorg opgebouwde stelsel van verplichte rechtsbijstand in asielzaken. Iedere asieladvocaat kent de anekdotes van Arie van Driel en anderen die in de jaren tachtig met de *jusbus* langs asielzoekerscentra reden om ter plaatse rechtsbijstand te verlenen. Inmiddels zijn we dertig jaar verder.¹ De Vreemdelingenwet en de Wet op de rechtsbijstand maakten de jusbus overbodig. Volgens het nieuwe regeerakkoord (waarover meer verderop in dit nummer) moet de rechtsbijstand in de voornemenprocedure worden afgeschaft. Alsof de jusbus weer uit zou kunnen rukken.

De asielprocedure staat bij ieder kabinet weer ter discussie. Bij de vele aanpassingen bleek de rol van de rechtshulp cruciaal voor de politieke onderhandelingen. De etikettenwisseling van 2010, waarna de snelle procedure 'algemene procedure' ging heten, kon alleen op een politieke meerderheid rekenen doordat tijdens de aanvraagfase rechtshulp werd gegarandeerd. Het kabinet roemde toen de rechtshulp als waarborg voor de 'snelle en zorgvuldige' algemene asielprocedure van acht dagen.

De huidige vergoedingen voor die rechtsbijstand tijdens de voornemenprocedure laten de spanning tussen dat 'snelle' en het 'zorgvuldige' zien. De advocaat krijgt een vergoeding van 4 punten (1 punt = 1 uur rechtshulp) om de asielzoeker te leren kennen en voor te bereiden, 4 punten voor het bespreken en schrijven van correcties van en aanvullingen op nader gehoren van soms wel 50 pagina's, en 4 punten voor het schrijven van een zienswijze. Dat een dergelijke berekening – en vergoeding – ver verwijderd is van de realiteit is niet uniek voor het asielrecht, zo blijkt uit het eindrapport van de Commissie evaluatie puntentoekening gefinancierde rechtsbijstand (Commissie van der Meer), dat onlangs aan de Tweede Kamer werd aangeboden.

Als deze rechtshulp nu wordt afgeschaft, blijft van het 'zorgvuldige' van de asielprocedure niets meer over. De asielzoeker, die zich standaard in een moeilijke bewijspositie bevindt, zal zonder rechtshulp het asielrelaas naar voren moeten brengen en onderbouwen, en hij zal ook de visie van de staatssecretaris op dit relaas moeten weerleggen. Terwijl zorgvuldigheid voor rechters en advocaten nu net de toetssteen is voor de waarborging van mensenrechten voor vluchtelingen en migranten. Dit legde het Internationaal Comité van Juristen namelijk afgelopen mei vast in de *Principles on the Role of Judges and Lawyers in Relation to Refugees and Migrants*. Het Comité waarschuwt voor versnelde asielprocedures waarbij afwijzingen kunnen leiden tot schending van het verbod op refoulement. Bovendien roept het de rechterlijke macht op om de procedurele zorgvuldigheid van de asielprocedure te bewaken. In de praktijk betekent dit een toename van gepondeerde beroepschriften op grond van het zorgvuldigheidsbeginsel.

De Procedurerichtlijn verplicht weliswaar niet tot gratis rechtsbijstand tijdens de administratieve fase van de asielprocedure, maar dwingt lidstaten wel tot een behoorlijke en volledige behandeling van het asielverzoek. Bovendien gaat die richtlijn ervan uit dat in de praktijk de gewone asielprocedure en niet de uitzonderlijk snelle procedure de hoofdregel is. Het Hof van Justitie EU oordeelde deze zomer dat een zorgvuldige administratieve fase noodzakelijk is voor de rechterlijke beoordeling. En als de lidstaten instemmen met het huidige Commissievoorstel voor een Procedureverordening wordt rechtsbijstand tijdens de aanvraagfase alsnog verplicht.

Tel uit je winst, kabinet.

¹ Desgevraagd laat Arie van Driel weten dat hij komend jaar nieuw leven wil blazen in EURASYL, ditmaal om fondsen te werven voor de financiering van stageplekken bij asieladvocatenkantoren voor de volgende generatie asieladvocaten, die er anders door de geringe honorering van asielzaken niet zouden komen.